

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในการศึกษาเรื่อง การบังคับใช้กฎหมายกรณีการบุกรุกแม่น้ำปิงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ในครั้งนี้ เป็นการศึกษาถึงสภาพการบุกรุกแม่น้ำปิงของผู้บุกรุก กฎหมาย ที่เกี่ยวข้องที่นำมา บังคับใช้ในการควบคุมแก้ไขปัญหการบุกรุก ตลอดจนประสิทธิผลในการบังคับใช้กฎหมายของ เจ้าหน้าที่รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อกรณีการควบคุมแก้ไขปัญหการบุกรุกแม่น้ำปิงในเขต เทศบาลนครเชียงใหม่ โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้ เป็นแนวทางในการศึกษา

- 2.1 แนวคิดในการบังคับใช้กฎหมาย
- 2.2 แนวคิดในการจัดการที่ดินของรัฐ
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา
- 2.4 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดในการบังคับใช้กฎหมาย

2.1.1 หลักการบังคับใช้กฎหมาย

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ (2540) ได้ให้ความหมายของกฎหมายไว้ว่า กฎหมาย หมายถึง บรรทัดฐานที่กำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติ ได้แก่ กฎหมาย กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบ ข้อสั่งการทางราชการ ซึ่งผู้มีอำนาจทางการปกครองบ้านเมืองได้กำหนดขึ้นไว้ให้ประชาชนปฏิบัติตาม หรืองดเว้นการกระทำ ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามที่บัญญัติที่ระบุไว้ กฎหมายเป็นบรรทัดฐาน ที่จำเป็นในสังคมเมือง ในสังคมสมัยใหม่ที่ประกอบด้วยผู้คนจำนวนมากมาจากท้องถิ่นที่ ต่างกัน ผู้คนมีความแตกต่างกันทางระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ ทัศนคติ ความเชื่อ ฯลฯ ผู้คนต่างก็ต้องแก่งแย่งแข่งขัน ต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ทำให้วิถีชาวบ้าน และจารีตไม่เพียงพอที่ จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม

จากบทวิเคราะห์เรื่องการบังคับใช้กฎหมาย สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ ได้กล่าวถึง ความหมายการบังคับใช้กฎหมายไว้ว่า กฎหมายเป็นกลไกหลักที่จะกำหนดกรอบกติกาของสังคมโดย กำหนดบทบาทของประชาชน เนื่องจากกฎหมายเป็นคำสั่งคำบัญชาของรัฐที่สั่งให้ราษฎร ปฏิบัติตาม เพราะฉะนั้นกฎหมายจึงเป็นฐานรองรับการใช้อำนาจรัฐที่สำคัญที่จะนำมาใช้บังคับ ให้มีประสิทธิผลต่อการควบคุมปัญหาของสังคม

ในความหมายของคำว่า “การบังคับใช้กฎหมาย” นั้นแยกพิจารณาได้เป็น 2 คำ คือ “การใช้บังคับ (Application)” กับ “การบังคับใช้ (Enforcement)” ซึ่งทั้งสองคำนี้มีความหมายแตกต่างกันกล่าวคือ

“การใช้บังคับ (Application)” นั้น ศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ให้ความหมายไว้ว่า “หมายถึงการนำกฎหมายมาใช้บังคับแก่ข้อเท็จจริงในกรณีเฉพาะเรื่องซึ่งอาจมีผู้ใช้แตกต่างกันเช่น การบังคับใช้โดยเจ้าพนักงาน ตำรวจ อัยการ หรือศาลยุติธรรม เป็นต้น” ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์ ให้ความหมายไว้ว่า “หมายถึง การนำตัวบทกฎหมายที่เป็นถ้อยคำที่อยู่ในหนังสือหรือในราชกิจจานุเบกษามาใช้บังคับตามเจตนารมณ์ของนักกฎหมายนั้น ๆ” และ ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม ให้ความหมายไว้ว่า “คำว่า ใช้บังคับคือเริ่มเอา มาใช้ก่อนหน้านั้นยังไม่ใช้ แต่บัดนี้จะเริ่มใช้แล้ว” ส่วนคำว่า “บังคับใช้ (Enforcement)” นั้นมีความหมายที่แตกต่างกับ “การใช้บังคับ” และ “การบังคับใช้กฎหมาย” คำว่า บังคับ แปลว่า เอามาทำให้ศักดิ์สิทธิ์ เอามาทำให้สมจริง เอามาทำให้เกิดความซึ้ง

หลักในการพิจารณาถึงการบังคับใช้กฎหมายนั้น จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงประเด็นหลัก 3 ประการคือ

- 1) เนื้อหาสาระของกฎหมายที่จะต้องครอบคลุมไปถึงวัตถุประสงค์ หรือเจตนารมณ์ของกฎหมาย และมาตรการและวิธีการต่าง ๆ ที่กฎหมายนั้นจะนำมาใช้
- 2) องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐที่บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ นั้น จะคำนึงถึงความเกี่ยวพันระหว่างองค์กรในด้านการสอดประสาน และความขัดแย้งตลอดจนความซ้ำซ้อนขององค์กร หรือหน่วยงานหลักตามกฎหมายนั้น ๆ กับ องค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งของรัฐบาลและของเอกชนในลักษณะของความมีสัมพันธ์ (Correlation และปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ต่อกัน
- 3) มาตรการการลงโทษ (Sanction) ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะความผิดที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกฎหมายนั้น ๆ

จากหลักการพื้นฐานของกฎหมายสิ่งแวดล้อมของไทยในปัจจุบัน อาจวิเคราะห์โครงสร้างได้ว่ามีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ

- 1) แผนนโยบายแห่งรัฐเกี่ยวกับการพิทักษ์คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2517 เป็นครั้งแรก ทั้งนี้เนื่องจากการตื่นตัวและความเคลื่อนไหวของนานาชาติ ให้ตระหนักถึงสภาพความรุนแรงของปัญหา และอันตรายที่จะเกิดขึ้นแก่สภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์เมื่อสภาพแวดล้อมถูกทำลายไป นอกจากนั้น

แนวโน้มนโยบายแห่งรัฐว่าด้วยการพิทักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติตามรัฐธรรมนูญได้ระบุไว้โดยที่ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 5 นโยบายแห่งรัฐ มาตรา 79 “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดสภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน” นโยบายแห่งรัฐนี้แม้ว่าไม่ก่อให้เกิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชน แต่เป็นพื้นฐานและแนวทางให้ฝ่ายนิติบัญญัติที่จะตรากฎหมายออกมา

2) มาตรการทางแพ่ง เนื่องจากเนื้อหาของกฎหมายแพ่ง เป็นกฎหมายที่มีหลักการในด้านของการบังคับใช้แก้ไขปัญหาระหว่างเอกชนกับเอกชน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม โดยอาจจะมีเรื่องของสิทธิหน้าที่ต่าง ๆ เกิดขึ้นตามความเหมาะสมของเรื่อง เช่น ในเรื่องของโรงงานอุตสาหกรรม ที่รัฐกำหนดให้ต้องมีระบบบำบัดของเสีย ให้เป็นไปตามที่กำหนด ก่อนจะปล่อยทิ้งออกสู่สภาวะแวดล้อมได้ แต่โรงงานนั้นยังไม่ได้สร้างระบบบำบัดดังกล่าว แล้วพบว่าผลเสียจากการปล่อยของเสียลงสู่แหล่งน้ำทำให้น้ำมีสารพิษปนเปื้อน เมื่อประชาชนนำไปอุปโภค บริโภค แล้วเกิดเจ็บป่วย หรือเกิดความเสียหายแก่พืชผลทางการเกษตร โรงงานนั้นก็จำต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายทางแพ่งให้แก่ผู้เสียหายได้

3) วิธีการทางรัฐศาสตร์ เป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ ของการผสมผสานกันระหว่าง การใช้อำนาจตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กับวิธีการสร้างความรู้สึกการมีส่วนร่วม ในกลุ่มของผู้มีส่วนได้เสียและชุมชน เพื่อมุ่งรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวม (Common goods) การที่รัฐมุ่งรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมดังกล่าว ทำให้รัฐต้องมีหน้าที่หรือภารกิจหลายประการ

4) กฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย มีหลายฉบับที่สำคัญแม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ธรรมชาติมานานหลายปีแต่ปรากฏว่าประเทศไทยประสบกับปัญหาทรัพยากรธรรมชาติร่อยหรออย่างรวดเร็ว ทั้งนี้มีผลมาจากการบังคับใช้กฎหมาย ข้อบกพร่องของกฎหมายและจิตสำนึกของประชาชนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาการใช้มาตรการทางกฎหมายกับความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจุบันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เป็นปัญหาเร่งด่วน ที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของ

มนุษย์ ตลอดจนจนถึงสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น และมีผลต่อภาวะแวดล้อมมากมาย แม้ว่าทางราชการจะป้องกันปราบปรามอย่างไร ก็ไม่ได้ผล เนื่องจากผู้กระทำผิดมักเป็นกลุ่มนายทุนนิยม มีพวกพ้องมาก บางครั้งมีเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะในการสอบสวน ปรากฏว่าสำนวนอ่อนไม่พอฟ้อง หรือขาดพยานหลักฐานในการดำเนินคดี

2.1.2 กฎหมายสิทธิและหน้าที่ประชาชน

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.2535 ได้ระบุถึงสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ตามมาตราที่ 6 สรุปได้ว่า เพื่อประโยชน์ในการร่วมกันส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของชาติบุคคลอาจมีสิทธิหน้าที่ดังนี้ (วิระเดช เพียรศิริพงศ์, 2540)

- 1) การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทางราชการในเรื่องเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 2) การได้รับใช้ค่าเสียหายหรือค่าตอบแทนจากรัฐในกรณีที่ได้รับความเสียหายอันตรายจากมลพิษ อันมีสาเหตุมาจากการดำเนินการของรัฐทั้งโดยตรงและเกี่ยวข้อง
- 3) การร้องเรียนกล่าวโทษผู้กระทำผิดต่อเจ้าพนักงานในกรณีที่ได้พบเห็นการกระทำใด ๆ อันเป็นการละเมิด หรือฝ่าฝืนกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- 4) การให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเจ้าพนักงาน ในการปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- 5) การปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ หรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยเคร่งครัด

การที่กฎหมายเขียนรับรองสิทธิและหน้าที่ของประชาชนในกฎหมายนั้น เท่ากับเป็นการให้หลักประกันที่ถาวรแก่ประชาชนที่จะไม่ถูกปิดกั้นหรือการไม่ได้รับการร่วมมือจากรัฐตามนโยบายของรัฐแต่ละสมัย แต่ละรัฐบาลก็มีความผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามเสมอและประชาชนมีความชอบธรรมตามกฎหมายที่จะทวงสิทธิเหล่านี้ โดยรัฐจะปฏิเสธไม่ได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่ากฎหมายแสดงสิทธิและหน้าที่ของประชาชนต่อสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้ เพื่อทราบว่าประชาชนได้รับสิทธินี้ตามกฎหมายเพียงใด และประชาชนได้แสดงบทบาทหรือใช้สิทธินี้อย่างไรหรือไม่ต่อ การมีส่วนร่วมในการควบคุมแก้ไขปัญหาการบุกรุกแม่น้ำปิงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

2.2 แนวคิดในการจัดการที่ดินของรัฐ

2.2.1 การจัดการที่ดินของรัฐ

ไมเคิล คีทติ้ง (อังใน กระทรวงการต่างประเทศ, 2537) ได้กล่าวถึง การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 (Negotiating a Sustainable Future for Land, 1997:12-41) ไว้ว่า ต่อไปนี้จะต้องตระหนักว่าเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียที่จะต้องมีส่วนร่วมในความรับผิดชอบดูแลรักษา และจัดการตลอดจนสร้างความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง

สาระสำคัญในการจัดการที่ดินอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย

- 1) ประชาชนทุกคนต้องรับผิดชอบดูแลรักษา และจัดการในทรัพยากรที่ดิน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสีย
- 2) การได้มาซึ่งแนวทางปฏิบัติ และการจัดการที่ดินที่มีประสิทธิภาพ จะต้องเกิดจากการเจรจาตกลง และตัดสินใจร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย
- 3) การเจรจาภายใต้กรอบข้อตกลงร่วมกัน
- 4) ควรมีการเปิดอภิปรายเพื่อหาข้อยุติหรือแนวทางการจัดการร่วมกันเสมอ
- 5) การจัดการที่ดินจะเป็นเรื่องของการจัดการคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสียกับที่ดินนั้น
- 6) รัฐควรจัดแผนนโยบายการใช้ที่ดินโดยพิจารณาถึงฐานทรัพยากรที่ดิน การเปลี่ยนแปลงด้านประชากรและผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่น
- 7) รัฐควรปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายและกฎระเบียบต่าง ๆ ที่สนับสนุนการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน

สรุปได้ว่า การจัดการที่ดินอย่างยั่งยืนนี้ เป็นแนวคิดในการให้สิทธิใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อหาทางเลือกที่เหมาะสมในการป้องกัน แก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

แก้วสรร อติโพธิ (2536) อังใน อุดร วงษ์ทับทิม (2542) เขียนบทความ "สิทธิของธรรมชาติในกฎหมายไทย" เปรียบเทียบให้เห็นถึงความแตกต่าง ในเรื่องสิทธิทางธรรมชาติ และการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติของผู้คนในประเทศอุตสาหกรรมตะวันตกกับประเทศไทยว่า ในกรณีของประเทศอุตสาหกรรมตะวันตก สิทธิธรรมชาติมิได้มีฐานะเป็นเพียงแค่แนวคิดเท่านั้น หากถือว่าเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มุ่งเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดพื้นฐาน วิถีทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีส่วนเป็นอุดมการณ์ และส่วนที่เป็นขบวนการเคลื่อนไหวและผลงานที่เกิดขึ้นแก่กระบวนการปกครองและสถาบัน แต่กรณีประเทศไทยธรรมชาติดังได้รับการปฏิบัติเช่น วัตถุหรือทรัพย์สินที่จัดการได้ตามอำเภอใจ ที่รับรองไว้เป็นทางการมีเพียงจัดระเบียบการทำประโยชน์ให้เป็นไปโดยยั่งยืนนาน ไม่ทำลายขีดความสามารถของธรรมชาติเท่านั้น จริงแล้วสิทธิ

ในพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายยังเป็นของรัฐ มิได้เป็น “ สิทธิของธรรมชาติ ” แต่อย่างไรทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนต่างล้วนมีอำนาจกรรมสิทธิ์ในการใช้ที่ดิน กฎหมายรัฐธรรมนูญไทยยังไม่ก้าวหน้าถึงขนาดรับรองสิทธิของธรรมชาติเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน ด้วยแนวคิดเช่นนี้ คุณภาพสิ่งแวดล้อมตามกฎหมายของไทยจึงเป็นเรื่องที่ยังถือเอาธรรมชาติเป็นวัตถุ ธรรมชาติจึงตกเป็นทาสของมนุษย์ในเมืองไทยที่ถูกใช้โดยสิ้นเปลืองและแย่งชิงกันมาตลอด

2.2.2 การจัดการที่สาธารณประโยชน์

ภาสกร ชุณหะวัณ (2532) กล่าวถึงการจัดการที่สาธารณประโยชน์ไว้ว่า ที่ดินเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน คือ ทรัพย์สินของแผ่นดินที่ใช้เพื่อสาธารณประโยชน์หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

มาตรา 1304 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า “สาธารณสมบัติของแผ่นดินนั้นรวมทรัพย์สินทุกชนิดของแผ่นดินซึ่งใช้เพื่อประโยชน์สาธารณะหรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน” เช่น

1) ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่ดินซึ่งมีผู้เวนคืน หรือทอดทิ้ง หรือกลับมาเป็นของแผ่นดินไทยโดยประการอื่นตามกฎหมายที่ดิน

2) ทรัพย์สินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน เป็นต้นว่า ที่ชายตลิ่ง ทางน้ำ ทางหลวง ทะเลสาบ

3) ทรัพย์สินที่ใช้เพื่อประโยชน์ของแผ่นดินโดยเฉพาะ เป็นต้นว่า ป้อมและโรงทหาร สำนักราชการบ้านเมือง เรือรบ อาวุธยุทโธปกรณ์

ที่ดินที่ประชาชนใช้ร่วมกันมี 2 ประการ คือ

1) ต้องเป็นที่ดินของแผ่นดิน

2) ต้องใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ หรือสงวนไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน

ตามที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการที่สาธารณประโยชน์ เป็นแนวคิดในการจัดการที่ดินของรัฐโดยการกำหนดประเภทของที่ดิน และคุณลักษณะของที่ดิน ซึ่งให้ถือว่าเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับประชาชนใช้ร่วมกัน ซึ่งกรณีศึกษานี้แม่น้ำปิง และที่ดินริมแม่น้ำหรือที่ชายตลิ่งตามแนวทางของรัฐถือว่าเป็นที่สาธารณประโยชน์ตามสภาพของกฎหมาย ถือเป็นสมบัติของแผ่นดินผู้ใดจะยึดถือครอบครองเป็นส่วนตัวมิได้

2.2.3 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการบุกรุกที่ดินของรัฐ

วีระวงศ์ สุวรรณวิช (2540) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินของรัฐไว้ดังนี้

1) ที่ดินรัฐ ที่ดินของรัฐคือ สาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายประมวลแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1304 คือ ที่ดินรกร้างว่างเปล่า ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกันเช่น ทางหลวง ที่ดินที่เป็นทางน้ำ ทะเลสาบ ที่ชายตลิ่ง หนองน้ำสาธารณะ หุ่น้ำสำหรับเลี้ยงสัตว์ ที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินประเภทใช้ประโยชน์ของแผ่นดินเป็นการเฉพาะได้แก่ ที่ราชพัสดุ ในปัจจุบันที่ดินในประเทศไทยเป็นพื้นที่สาธารณสมบัติของแผ่นดิน 48.31 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 15.06 ของพื้นที่ประเทศ (คงหมายถึง ที่ดินรกร้างว่างเปล่า และที่สำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน) และเป็นที่ราชพัสดุ 12.03 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.75 ของพื้นที่ประเทศ (ภาสกร ชุณหะวัณ, 2532) เนื่องจากที่ดินของรัฐถูกกำหนดไว้หลายประเภทบางประเภทมีลักษณะของที่ดินที่ยากต่อการควบคุมกำกับดูแล และมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด เช่น ที่ดินชายตลิ่ง อีกทั้งมีจำนวนมากเปิดช่องโอกาสให้มีการบุกรุก

2) ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลรักษาและดำเนินการคุ้มครองป้องกัน เป็นอำนาจหน้าที่ผู้ที่ถูกกำหนดตามกฎหมายโดยตรง บางกรณีอาจมีผู้มีหน้าที่ หรือหน่วยงานรับผิดชอบช่วยกันหลายหน่วย ซึ่งก็จะต้องอยู่ภายใต้กรอบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องที่กำหนดไว้ ซึ่งผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลถือเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งเนื่องจากเป็นผู้ควบคุมดูแลที่ดินของรัฐ และมีหน้าที่ดำเนินการแก่ผู้บุกรุก ดังนั้นผู้มีอำนาจหน้าที่ได้ทำหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้อย่างครบถ้วน โดยไม่มีปัจจัยอื่นแทรกซ้อน ก็จะส่งผลสัมฤทธิ์ทางตรงกันข้ามกับการบุกรุก กล่าวคือหากเจ้าหน้าที่เข้มงวดการบุกรุกไม่เกิด หรือเกิดแต่ควบคุมได้ ในทางตรงกันข้ามหากเจ้าหน้าที่ไม่เคร่งครัดการบุกรุกก็จะปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ

3) ผู้กระทำการบุกรุก หมายความว่า ผู้เข้าทำการบุกรุกหรือยึดถือ ครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย ซึ่งมีเหตุผลในการบุกรุกลักษณะต่าง ๆ ส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยภายในตัวบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่จะก่อให้เกิดการบุกรุกขึ้นอยู่กับ ลักษณะที่ดินของรัฐความยากง่ายในการเข้าบุกรุกยึดถือครอบครอง เจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาเข้มงวดเพียงใด

4) การกระทำเป็นความผิดและมีโทษทางกฎหมาย

พอสรุปได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินของรัฐ ขึ้นอยู่กับ ที่ดินของรัฐลักษณะที่ดินที่เอื้อต่อการถูกบุกรุก การปฏิบัติของผู้มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

ผู้กระทำผิด และกฎหมายที่กำหนดไว้ว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับการบุกรุกที่จะนำมาบังคับใช้กับกรณีดังกล่าวนี้

2.2.4 สาเหตุสำคัญที่ทำให้ราษฎรบุกรุกที่ดินของรัฐ

วีระวงศ์ สุวรรณวนิช (2540) ระบุถึงสาเหตุที่สำคัญทำให้ราษฎรบุกรุกที่ดินของรัฐหลายประการกล่าวคือ

1) ที่ดิน มีจำนวนจำกัด แต่ราษฎรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย และที่ทำกินเป็นของตนเองเป็นจำนวนมาก เมื่อราษฎรไม่มีที่ดินอยู่อาศัยทำกินจึงหันมาบุกรุกยึดถือครอบครองที่ดินของรัฐกันมากขึ้น การบุกรุกที่ดินของรัฐ ก่อให้เกิดผลเสียต่อแผนการใช้ที่ดินของรัฐเป็นอย่างมาก

2) ราษฎร ไม่เคารพกฎหมายระเบียบของทางราชการ ไม่เชื่อฟังการปฏิบัติ ประกอบกับเจ้าหน้าที่ตกเป็นลูกมือของผู้มีอิทธิพล เมื่อทางราชการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์แห่งความเป็นธรรม แล้วกลับไม่ตอบรับ แต่ได้ทำการชุมนุมเรียกร้องก่อให้เกิดปัญหา

3) เจ้าหน้าที่ ทางราชการขาดกำลังเจ้าหน้าที่ เนื่องจากที่ดินของรัฐมีอยู่อย่างกระจัดกระจายทั่วไปทุกท้องที่ ทุกภาคของประเทศแต่ละแปลงมีขอบเขตเนือมาก การดูแลรักษาให้ทั่วกันทุกแปลง จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่จำนวนมาก บางครั้งเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่ขาดความรับผิดชอบ ไม่ดูแลรักษาที่ดินดังกล่าวตามหน้าที่ โดยปล่อยปละละเลยให้มีการบุกรุกยึดถือครอบครองที่ดินของรัฐ นอกจากนั้นเมื่อทราบว่ามีราษฎรบุกรุกที่ดินของรัฐ เจ้าหน้าที่เองก็ปล่อยให้ปัญหายืดเยื้อเรื้อรัง ไม่ยอมดำเนินการให้ผู้บุกรุกออกไปจากที่ดินในระยะเวลาดังกล่าว ๆ ที่มีการบุกรุก เป็นเหตุให้ผู้บุกรุกหลงหลักปักฐานในที่ดินของรัฐจนมั่นคง เมื่อจะให้ออกไปก็ทำได้ยาก เพราะประชาชนเกิดความหวงแหน และเสียตายนผลประโยชน์ที่ได้ลงแรงไว้ จึงเป็นการยากแก่การสั่งให้ออก และแก้ปัญหาในภายหลัง

4) กฎหมาย มีกฎหมายกำหนดความผิดและโดยเกี่ยวกับการบุกรุกที่ดินของรัฐ จะบังคับใช้หลายฉบับ แล้วยังมีกฎหมายกำหนดเจ้าหน้าที่ ผู้มีอำนาจหน้าที่ดูแลและรักษาที่ดินของรัฐตามประเภทของที่ดินหลายฉบับ แยกต่างหากจากกฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษ ทำให้เจ้าหน้าที่เกิดความสับสน ขาดความเข้าใจในเวลาต้องนำกฎหมายมาใช้งาน

5) ขอบเขตและหลักฐานที่ดินของรัฐ ที่ดินของรัฐส่วนใหญ่ขาดขอบเขตและหลักฐานที่แน่นอน ทั้งนี้เพราะการประกาศหวงห้ามก็ดี การจัดทำทะเบียนก็ดี ในอดีตที่ผ่านมา บางยุคสมัยไม่มีระเบียบที่แน่นอน บางยุคสมัยมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่นอน แต่เจ้าหน้าที่ไม่นำพาทฎหมาย ระเบียบแบบแผนที่วางไว้ ทำให้การสงวนที่หวงห้ามที่ดินของรัฐบางแปลง บางประเภท

ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ถูกต้อง หรือมีขอบเขตที่แน่นอน เป็นเหตุให้มีปัญหาภายหลัง ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถชี้เขต หรือยืนยันแนวที่ดินของรัฐได้

6) นโยบายของทางราชการโดยความเป็นจริง ในปัจจุบันผู้บริหารราชการมีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้การบริการให้ราษฎรอยู่ดีกินดี มีสังคมดี เศรษฐกิจเจริญก้าวหน้า จึงทำให้เกิดปัญหาในการกำหนดนโยบายลงโทษผู้บุกรุก เนื่องจากเกรงว่าราษฎรจะได้รับความเดือดร้อนขาดที่ดินอยู่อาศัยทำกิน มีการผ่อนปรนให้ความช่วยเหลือ ทำให้เกิดปัญหาในระดับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติจะต้องรอฟังนโยบายที่เปลี่ยนไปตามสภาพการณ์

2.3 แนวคิดทฤษฎีทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา

ณรงค์ เส็งประชา (2541) ได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดทางจิตวิทยาซึ่งประกอบแนวคิด ทฤษฎี ในเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ แนวคิดแรงจูงใจ แนวคิดการขัดเกลาสังคม ทฤษฎีความต้องการ ทฤษฎีความต้องการจำเป็น ทฤษฎีแรงขับ และ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งทำให้มนุษย์ก่อพฤติกรรมต่างๆขึ้น เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับกรณีการบุกรุกที่ดินสาธารณะ ในกรณีศึกษานี้ ได้แก่การบุกรุกที่นอกนอกเอกสารสิทธิของประชาชนที่อาศัยอยู่ริมฝั่งแม่น้ำปิงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ดังต่อไปนี้

แนวคิดแรงจูงใจ

พฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่มนุษย์เราแสดงออกมานั้น มีสิ่งชักนำหรือหนุนหลังอยู่ สิ่งชักนำหนุนหลังนี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่มีความหมาย หรือไม่ได้เป็นรูปธรรม หากแต่เป็นนามธรรมอันหนึ่ง ซึ่งเราจะยอมรับกันว่ามี และเราจะเรียกสิ่งนั้นว่า แรงจูงใจ และโดยหลักจิตวิทยาเบื้องต้นที่ว่า พฤติกรรมเกือบทุกพฤติกรรมจะต้องมีสิ่งเร้า กล่าวคือ ถ้าไม่มีอะไรมาเร้าร่างกายเรา การแสดงพฤติกรรมใด ๆ ก็ไม่ควรจะเกิดขึ้นเราก็คงถือได้ว่าสิ่งเร้าเป็นตัวการสำคัญ หรือเป็นองค์ประกอบหนึ่งทีก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้นนั้นเป็นตัวจูงใจทำให้พฤติกรรมเกิดขึ้น ก็เรียกว่า แรงจูงใจ

แรงจูงใจ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อทราบถึงมูลเหตุที่เป็นสิ่งเร้าก่อให้เกิดเหตุจูงใจในการแสดงพฤติกรรมในการบุกรุกแม่น้ำปิง ของผู้บุกรุก

แนวคิดการขัดเกลาทางสังคม

Bloom และ Selznick กล่าวว่า การขัดเกลาทางสังคม เป็นสิ่งที่มนุษย์ต้องประสบตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่โดยการเรียนรู้ถึงค่านิยม กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนที่มนุษย์ในสังคม

นั้น ๆ วางไว้ เพื่อให้สัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันสามารถดำเนินการต่อไปด้วยดี ฉะนั้นการขัดเกลาทางสังคมจึงเป็นวิธีการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ทำให้บุคคลสามารถปรับตัวเข้ากับระเบียบบรรทัดฐานที่เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม

การขัดเกลาทางสังคม เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้สังคมมีความถาวรและมีความสงบสุขในการอยู่ร่วมกัน เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเกิดใหม่เปลี่ยนจากลักษณะทางชีวภาพหรือสภาพเป็นอินทรีย์สาร ไปเป็นสิ่งมีชีวิตทางสังคม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ตลอดจนมีความยับยั้งชั่งใจ มีพฤติกรรมในกรอบของคุณธรรม

ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์

มาสโลว์ เป็นนักจิตวิทยาในกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งเห็นว่า มนุษย์มีใช้ทาสของแรงผลักดันจากความหิว ความกระหาย หรือความต้องการทางเพศเท่านั้น แต่มนุษย์ยังเกิดมาพร้อมด้วยศักยภาพของความเป็นมนุษย์ มีความอยากรู้ ความสร้างสรรค์ ความต้องการที่จะพัฒนาตนเอง ในทัศนะของมาสโลว์ มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความต้องการ 5 ประเภท จากลำดับต่ำสุดไปสูงสุดดังนี้

- 1) ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค
- 2) ความต้องการความปลอดภัย ได้แก่ความต้องการเพื่อปกป้องให้พ้นภัยอันตรายต่าง ๆ จากการข่มขู่ การแย่งชิงกรรมสิทธิ์ เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว
- 3) ความต้องการทางสังคม ได้แก่ ความต้องการเพื่อการสมาคม การยอมรับโดยพรรคพวกเพื่อนฝูง ต้องการมิตรภาพความรัก ความต้องการขั้นนี้เกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางร่างกายของมนุษย์ได้รับผลเป็นที่พึงพอใจ ความต้องการทางสังคมจะเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมบางประการ
- 4) ความต้องการนิยมนับถือในตนเอง เป็นการต้องการการยอมรับ พอใจและภูมิใจในตนเอง และความต้องการในสิ่งที่ก่อให้เกิดเกียรติยศ ความต้องการเพื่อก่อให้เกิดการยอมรับนับถือตน
- 5) ความต้องการความสำเร็จแห่งตน เป็นความต้องการเพื่อพัฒนาตนเองต่อไปเรื่อย ๆ ความต้องการเป็นผู้ริเริ่มในเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้สังคมตระหนักในความสามารถของตน เช่น การศึกษาค้นคว้าเพราะอยากรู้ ทำงานเพราะใจรักอยากทำ ความต้องการในขั้นนี้มุ่งตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจมากกว่าด้านร่างกายเป็นการกระทำที่ต้องการสนใจตนเอง

ทฤษฎีความต้องการ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย เพื่อทราบถึงสาเหตุในการบุกรุกของผู้บุกรุกว่าสอดคล้องเป็นไปตามทฤษฎีนี้หรือไม่

ทฤษฎีความต้องการจำเป็น

ทฤษฎีนี้อธิบายว่า พฤติกรรมทั้งหลายทั้งหมดเกิดมาจากความต้องการอันจำเป็นของมนุษย์เป็นแรงผลักดันนั่นเอง ความต้องการอันจำเป็นตามทฤษฎีนี้แบ่งได้เป็น 2 ระดับด้วยกันคือ

1) ความต้องการระดับต้น อันได้แก่ความต้องการอันมีรากฐานจากสรีระ เช่น ความหิว ความกระหาย และความต้องการทางเพศ

2) ความต้องการระดับที่สอง ได้แก่ความต้องการทางใจ และทางสังคม เช่นความต้องการความรัก ความต้องการได้รับการยกย่องทางสังคม เป็นต้น

ทฤษฎีแรงขับ

ทฤษฎีแรงขับตั้งขึ้นมาเพื่อให้อธิบายและยอมรับความจริงที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับเฉพาะการหุนหันกำลังเท่านั้น สิ่งเร้า อาจจะเป็นไปได้ทั้งสิ่งที่ให้ความพอใจแก่ร่างกาย และสิ่งที่ไม่พอใจแก่ร่างกาย กล่าวคือเป็นได้ทั้งบวกและลบ ในทางบวกหมายถึง การให้ความพอใจ ส่วนในทางลบก็หมายถึงในทางตรงกันข้าม การให้รางวัลนับเป็นการหุนหันกำลังพฤติกรรมทางบวกเพราะผู้ถูกเร้า พอใจที่จะได้รับรางวัล รางวัลจึงมีลักษณะเป็นตัวเร้าบวก ในทางกลับกัน การทำโทษ ก็จะเป็นตัวเร้าลบที่จะหุนหันกำลังของพฤติกรรมในทางตรงกันข้าม

สรุปทฤษฎีนี้ เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์กรณีศึกษา การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมแก้ไขปัญหาการบุกรุกแม่น้ำปิง ซึ่งการบังคับใช้กฎหมายนั้นจะมีทั้งแง่ให้คุณและโทษแก่ผู้กระทำผิด เพื่อเป็นการควบคุมพฤติกรรมแก่บุคคลในสังคมให้กระทำหรือไม่ให้กระทำ

ทฤษฎีความเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมและวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดและสภาพแวดล้อมก็เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ แต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของผู้คนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์น้าการเปลี่ยนแปลง “ สังคม ” หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ส่วนวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการดำรงชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมเป็นกรอบแห่งการปฏิบัติและการกระทำต่อสังคมสังคมและวัฒนธรรมเป็นของคู่กันและไปด้วยกัน ถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมก็เปลี่ยน และถ้าวัฒนธรรมเปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การค้นพบ การประดิษฐ์ การขัดแย้ง การแข่งขัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ระบบครอบครัว ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในทางก้าวหน้า หรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยการวางแผนให้เป็นไป หรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ทำวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมของบุคคลในสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยทั้งนี้ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาจาก การแข่งขัน การขัดแย้ง กรณีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการแข่งขัน แย่งชิงการใช้ทรัพยากรน้ำ และดินจากแม่น้ำปิงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ รวมถึงโอกาสในการเข้าถึงและใช้ทรัพยากรดังกล่าวนี้

บรรพต วีระสัย และผจญจิตต์ อริศมนันทะ (2536) ได้อ้างถึง ทฤษฎีการขัดแย้งตามแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดขึ้นจากการขัดแย้ง เกิดจากแนวคิดวัตถุนิยม มาร์กซ์ ถือว่าเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเพราะแรงผลักดันทางวัตถุ ซึ่งเป็นรูปธรรม เขาถือว่า “ จิต ” หรือ “ ความคิด ” ได้รับอิทธิพลจากสภาวะทางวัตถุ ความดี ความชั่ว ในทฤษฎีมาร์กซ์ตีค่าออกมาในรูปของวัตถุ

แนวคิดของมาร์กซ์เป็นแบบ “ ลัทธิวัตถุนิยม ” ซึ่งถือว่าสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความสุขคือการมีปัจจัยทางเศรษฐกิจดีคือ จำรวยหรือมีทรัพย์สินสมบัติมาก อารมณ์ ความรู้สึก ความรัก จินตนาการ ปรัชญา ความเชื่อศรัทธา มิได้มีความหมายสำคัญต่อมนุษย์ในสายตาของลัทธินี้ โดยหลักพุทธศาสนารวมทั้งปรัชญาของเฮเกิลเน้น “ จิตนิยม ” มากกว่าวัตถุนิยม

ปฐม ทรัพย์เจริญ (2536) ได้อ้างถึง ทฤษฎีความต้องการของมนุษย์ ตามที่มาสโลว์กล่าวถึงว่า บุคคลจะต้องอาศัยสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งความต้องการทางร่างกาย การได้รับการปกป้องรักษาความปลอดภัย และความมั่นคงในชีวิต ความสะดวกสบายต่าง ๆ การศึกษา การอาชีพ การคบค้าสมาคม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งบุคคลจักต้องอาศัยสังคมในการตอบสนองความต้องการต่าง ๆ อันได้แก่

1) ความต้องการทางร่างกาย คือความต้องการอาหาร อากาศ น้ำ ที่อยู่อาศัย และความต้องการทางเพศ ซึ่งเป็นการต้องการขั้นแรกหรือขั้นต่ำสุด ที่คนเราควรจะได้รับก่อนแล้ว ความต้องการในขั้นสูงจะตามมา

2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต คนมีความต้องการมีความปลอดภัยและความมั่นคงในชีวิตร่างกาย ทรัพย์สิน และจิตใจ โดยมีความมั่นใจเพียงพอว่าตนเองจะต้อง

มีทบทวนทั้งหมดในเรื่อ่นั้น ๆ เช่น ไปไหนมาไหนไม่ถูกจับปล้น ชมชื่น หรือมีคนคอยทำให้
สุขภาพจิตเสีย

3) ความต้องการเข้ากลุ่ม ความต้องการความรัก และความต้องการได้รับการยกย่อง
ยอมรับ โดยที่มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นจึงมีความต้องการเข้ากลุ่มเพื่อความปลอดภัยแก่ชีวิต
มนุษย์ยากที่จะอยู่อย่างโดดเดี่ยว มนุษย์ต้องการเข้าร่วมกลุ่มแบบปฐมภูมิเป็นเบื้องต้น และ
ต้องการเข้าร่วมกลุ่มแบบทุติยภูมิต่อไปเมื่อจำเป็นสูงขึ้น

4) ความต้องการได้รับการนับถือ การเคารพ และความต้องการเกียรติยศชื่อเสียง
บุคคลต้องการสิ่งเหล่านี้จากครอบครัวก่อนเป็นเบื้องต้น จากนั้นต้องการได้รับการนับถือยอมรับ
จากบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ในด้านเกียรติยศชื่อเสียงจะเห็นว่าบุคคลมีความต้องการความมีหน้า
มีตาในสังคม มีความต้องการเกียรติยศชื่อเสียงในสังคม

5) ความต้องการที่แท้จริงของตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ ซึ่งขั้นนี้
บุคคลขึ้นถึงบ้างไม่ถึงบ้าง ในขั้นนี้บุคคลจะทำในสิ่งที่ตนเองถนัดด้วยความเต็มใจยิ่ง ทำเพื่อการ
กระทำนั้น ๆ โดยมีได้หวังแม้เกียรติยศชื่อเสียงของตนเอง

อนึ่ง การที่บุคคลจะบรรลุขั้นต่าง ๆ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อม ทั้งทาง
เศรษฐกิจ สังคม การเมือง เช่น สังคมใดมีสภาพแวดล้อมที่ขาดความปลอดภัยในชีวิต หรือมี
สภาพทางเศรษฐกิจที่แร้นแค้น ยากจน การที่จะบรรลุถึงขั้นสูง ๆ เป็นไปได้ยาก และบุคคลจะ
บรรลุความต้องการขั้นสูง ๆ ได้ก็ต่อเมื่อเขาได้บรรลุความต้องการขั้นต้น ๆ มาแล้ว

2.4 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 แนวคิดด้านการมีส่วนร่วมทางสิ่งแวดล้อม

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าเป็นการ
พัฒนาความสามารถของประชาชนในชุมชนในการใช้ประโยชน์และการกระจายทรัพยากรรวมถึง
การทำให้มีปัจจัยการผลิตภายในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดในการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตาม
ความสามารถและความจำเป็นและฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การมีส่วนร่วมนี้เป็นการมีส่วนร่วม
ของประชาชนตามแนวการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน
สามารถพัฒนาความรู้ และความสามารถในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตของตน
ความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกสังคมในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการ
รับรู้ภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนเองเป็นตัวของ
ตัวเอง การมีส่วนร่วมต้องยึดแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

1) ประชาชนเป็นหลักในการแก้ปัญหาของเขาเอง รัฐหรือองค์กรเป็นตัวกระตุ้นหรือเสริมสนับสนุนเท่านั้น

2) กิจกรรมต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชน การยึดเยียดกิจกรรมจากภายนอกจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เป็นการทำลายศักยภาพขาดความมั่นใจในตนเอง

3) การกระจายและสื่อสารข้อมูลข่าวสารเพื่อพัฒนาการรับรู้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ปัญหาการดำเนินการดังกล่าวต้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอันอุดมสมบูรณ์เกี่ยวกับวัฒนธรรม ระบบความคิด ค่านิยมของชุมชน ตลอดจนมาตรฐานพฤติกรรมที่แตกต่างกันระหว่างสังคมชนบทกับสังคมเมือง

ประธาน ดังลิกบุตร (2539) ได้กล่าวถึงความเคลื่อนไหวของประชาชน และการมีส่วนร่วมทางสิ่งแวดล้อมไว้ว่า ระบบการเมืองต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และมีการเมืองแนวนิเวศ ระบบเศรษฐกิจต้องมีความสามารถในการใช้ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการพัฒนาซึ่งจะต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับท้องถิ่นและวัฒนธรรม และมีการส่งเสริมให้มีการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย อีกประการหนึ่งระบบสังคมต้องมีวิธีการแก้ไขความขัดแย้งในเรื่องการแย่งชิงทรัพยากร เรียกว่า "ความขัดแย้งทางนิเวศ" และความขัดแย้งดังกล่าวได้ถูกนำเข้าสู่แนวทางแก้ไขความขัดแย้งว่ามาจากการบริหารจัดการทรัพยากรจะกระทำที่ส่วนกลาง และรัฐไม่ค่อยคำนึงถึงกฎเกณฑ์จารีตประเพณีดั้งเดิมสิทธิในการใช้ทรัพยากรที่ดิน การดำเนินการไม่มองถึงความต้องการของชุมชน และรัฐมุ่งแต่พัฒนาผลประโยชน์ของธุรกิจเอกชน แต่ไม่มองการพัฒนาศักยภาพของประชาชนในชนบทว่า รัฐและชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิและหน้าที่ร่วมกันในการอนุรักษ์ และพัฒนาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืนถาวรเป็นธรรม อีกประการหนึ่งที่สำคัญในการคิดต้นทุนคือการจัดการงบประมาณควรคำนึงถึงต้นทุนที่มองไม่เห็นด้วย ซึ่งจะมองข้ามไม่ได้เช่นกัน

อดิน ระพีพัฒน์ (2527) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนได้แก่

1) รูปแบบของการมีส่วนร่วม เช่น การมีส่วนร่วมทำกิจกรรมเพราะความเกรงใจ ถูกบังคับ เห็นประโยชน์ระยะยาวแก่ตนหรือชุมชน

2) ระดับการมีส่วนร่วมได้แก่

- ร่วมกันในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
- ร่วมกันในการตัดสินใจ และเลือกแนวทางเพื่อวางแผนแก้ไขต่อไป

- ร่วมกันในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผนงานโครงการ
- ร่วมกันในการประเมินผลงาน และกิจกรรมการพัฒนา

สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วม สำหรับใช้ประกอบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกแม่น้ำปิง ความร่วมมือในการบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในฐานะการเป็นประชาชนในเขตชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่ นโยบายของรัฐในการจัดการทรัพยากร การเปิดโอกาสของรัฐในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมแก้ไขปัญหาการบุกรุกของบุคคลในชุมชน ทั้งในแง่นโยบายและการปฏิบัติ ตลอดจนความร่วมมือของประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ

2.4.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกรณีการบุกรุกแม่น้ำปิง กฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายของผู้เกี่ยวข้อง

จินตนา ไปรานนท์ (2541) ศึกษาวิจัยเรื่อง ความตระหนักและการประเมินคุณค่าแม่น้ำปิงของผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 411 คน ผลการศึกษาพบว่า ความตระหนักต่อคุณค่าแม่น้ำปิงของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ด้านสุนทรียภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง และด้านสังคมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และในส่วนของแนวคิดและข้อเสนอแนะในการรักษาสภาพแม่น้ำปิง ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้แม่น้ำปิงเสื่อมสภาพ ได้แก่ น้ำทิ้งและขยะมูลฝอยจากตลาดที่อยู่ริมน้ำ น้ำทิ้งจากบ้านเรือน โรงแรมร้านอาหารปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำ มีการถมที่ดินรुकล้าลงแม่น้ำ การตัดไม้ทำลายป่าต้นน้ำ ประเด็นความร้ายแรงของการเสื่อมสภาพแม่น้ำปิง พบว่า ประชาชนเห็นว่าการเสื่อมสภาพของแม่น้ำปิง มีความร้ายแรงอยู่ในระดับปานกลาง และมีข้อเสนอแนะมาตรการแก้ไข เช่น ราชการควรกำหนดแนวทางมาตรการระเบียบ กฎหมายที่เคร่งครัด ควรมีกฎหมายที่เด็ดขาดโดยเฉพาะกรณีรुकล้าแม่น้ำปิง ให้เวนคืนที่ดินงอกสองฝั่งแม่น้ำปิงที่ถูกชาวบ้านรुकล้า ห้ามร้านอาหารริมฝั่งทำอาคารยื่นล้าลงในแม่น้ำ หรือบนตลิ่งที่งอกห้ามสร้างอาคารบ้านเรือนหรือสิ่งปลูกสร้างริมฝั่งแม่น้ำปิง และให้รื้อถอนสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบันออกจากริมแม่น้ำปิง

ไพบุลย์ สุทธสุภา (2538) ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัญหาการพึ่งพิงแม่น้ำปิงของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ จากกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านในน้ำ และหมู่บ้านท้ายน้ำ หมู่บ้านละ 50 คน เพื่อศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนหมู่บ้านริมน้ำ และท้ายน้ำ ตลอดจนศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำปิง ผลการศึกษาลำดับ

ความเห็นของประชาชนต่อปัญหาน้ำปิง ดังนี้ 1) น้ำปิงเน่าเสียและมีขยะมาก 2) การรुकกล้าแม่น้ำปิง 3) ปริมาณน้ำในลำน้ำปิงลดลง ข้อเสนอแนะส่วนหนึ่งเสนอให้ออกกฎหมายควบคุมผู้รูกกล้าแม่น้ำปิง และจากการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์แม่น้ำปิง พบว่า ประชาชนที่สำรวจความคิดเห็นมีความคิดเห็นตรงกันว่า ปัญหาแม่น้ำปิง ได้แก่ แม่น้ำปิงเน่าเสียและมีขยะมาก มีการรูกกล้าแม่น้ำปิง ปริมาณน้ำในลำน้ำปิงลดลง มีการดูดทรายมาใช้มากเกินไปเพิ่มตลิ่งพังทลาย นอกจากนี้มีข้อเสนอแนะ เช่น ควรทำแนวกันตลิ่งไว้ ออกกฎหมายควบคุมผู้รูกกล้าแม่น้ำปิง หรือออกกฎหมายให้เรือขนส่งก่อสร้างให้อยู่ในแนวเดิม งดการถมที่ดินเพิ่ม งดการตัดต้นไม้แนวริมแม่น้ำ ปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพื่อมิให้เป็นการรูกกล้าทำลายแม่น้ำปิง

พอสรุปได้ว่าผลการศึกษาของ จินตนา ไชยานนท์ และไพบุลย์ สุทธสุภา ต่างพบว่า การรูกกล้าแม่น้ำปิงเป็นปัญหาหนึ่งที่ประชาชนให้ความสำคัญและให้ความสนใจ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นข้อสังเกต สะท้อนถึงดำเนินงานและการควบคุมบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบกับการศึกษาวิเคราะห์กับงานวิจัยในครั้งนี้

2.4.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงการบังคับใช้กฎหมายของผู้มีอำนาจหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายนั้น ๆ

ไท โรจนรัตน์จินดา (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ กรณีศึกษา แขวงกาวิละ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบสัดส่วน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจากตัวแทนชุมชน ผู้รูกกล้าที่ดินสาธารณะและตัวแทนหน่วยงานรัฐและนักวิชาการ ผลการศึกษาในประเด็นความคิดเห็นต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ แขวงกาวิละในฝ่ายชุมชน มีความเห็นว่าทางเทศบาลและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องมีการทำงานที่ไม่สอดคล้องกัน ไม่ชัดเจน ไม่ประสานกันและเทศบาลไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชน หรือประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ในบางปัญหาเทศบาลเมินเฉย

กรณีผู้รูกกล้า ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตนไม่ทราบนโยบายของเทศบาลต่อการจัดการที่ดินดังกล่าวและก็ไม่มีส่วนร่วม ส่วนเจ้าหน้าที่เทศบาลต่างมีความเห็นว่า ไม่ได้ได้รับความร่วมมือที่ดีจากหน่วยงานของรัฐ ชุมชนและผู้รูกกล้าเท่าที่ควรในประเด็นความต้องการต่อการจัดการที่ดินสาธารณะนั้นทางชุมชนและผู้รูกกล้าต่างต้องการได้มีส่วนร่วมในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ อย่างจริงจัง และต้องการให้เทศบาลทั้งฝ่ายการเมืองและฝ่ายข้าราชการประจำ ประสานงานกันมากกว่านี้ และจริงจัง และการการทำงานส่วนเทศบาลต้องการอิสระในการทำงานมากกว่านี้เช่นกัน

ประเด็นข้อเสนอแนะ ทางประชาชนเสนอว่า ทางเทศบาลต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมและอำนาจในการจัดการมากกว่านี้

ประเด็นนโยบาย มาตรการ และวิธีการในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตชุมชนที่ประชาชนมีส่วนร่วมของเทศบาลนครเชียงใหม่ ทางเทศบาลเสนอว่า จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่ดิน กฎหมายปกครองโดยควรให้การปกครองท้องถิ่นได้มีอิสระในการทำงานอย่างแท้จริง และต้องมีความจริงจังในการทำงาน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนหรือพวกพ้อง

ประเด็นในการศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องสรุปได้ว่า ในเรื่องการควบคุมบังคับใช้กฎหมายในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ซึ่งถือว่าเป็นการใช้กฎหมายในการจัดการทรัพยากรเช่นเดียวกับแม่น้ำปิง และเป็นการศึกษาในขอบเขตพื้นที่เดียวกันคือ เขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลจากการศึกษาสามารถนำไปวิเคราะห์กับการบังคับใช้กฎหมายกรณีการศึกษาการบุกรุกแม่น้ำปิงในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

ธงชัย จารุพัฒน์ (2542) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ป่าลดน้อยลงไว่ว่า การบุกรุกทำลายป่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในปัจจุบัน มีผลทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบต่อสถานะแวดล้อม การที่พื้นที่ป่าไม้ถูกบุกรุกทำลายจนมีจำนวนน้อยลงมีสาเหตุสำคัญสรุปได้ดังนี้ 1) ปัญหาด้านระเบียบ กฎหมาย และนโยบาย ประกอบด้วย ปัญหาในเรื่องกฎหมาย กฎกระทรวง และระเบียบ 2) ปัญหาเรื่องการผลิตสิ่งกฎหมายของผู้กระทำผิด จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าว เป็นผลที่ทำให้พื้นที่ป่าไม้ของประเทศไทยถูกบุกรุกทำลายอย่างต่อเนื่องตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

สรุปได้ว่า การป้องกันแก้ไขปัญหาการบุกรุกป่าไม้ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกับแม่น้ำปิง เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมแก้ไขปัญหাপ่าไม้ ยังไม่ประสบผลสำเร็จอันเนื่องมาจาก ปัญหาของกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ใช้เป็นเครื่องมือในการบังคับควบคุมแก้ไขปัญหา และ ผู้กระทำผิดมักหลบเลี่ยงกฎหมาย

วิโรจน์ เปาอินทร์ (2531) ได้ศึกษาถึง อุปสรรค ปัญหา ข้อขัดข้องในการควบคุมแหล่งอบายมุข พบว่า การดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อควบคุมแหล่งอบายมุขมี 3 หลักใหญ่ ๆ คือ

1) อุปสรรค ปัญหา ข้อขัดข้องที่เกิดจากช่องว่างของกฎหมาย ซึ่งพบว่า ผู้กระทำผิดกฎหมายได้วิวัฒนาการ และวิธีหลบเลี่ยงกฎหมาย การกระทำผิดในลักษณะปกปิดมิดชิด เช่น การลักลอบเล่นการพนันประเภทป่อน มีลักษณะการเล่นในสถานที่ที่ปกปิดมิดชิด มีรั้วสูงล้อมรอบ บางครั้งมีต้นทางคอยส่งสัญญาณเตือนให้ผู้เล่นรู้ตัวก่อนที่เจ้าหน้าที่จะเข้าทำการจับกุม

ยากที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะเข้าจับกุมได้โดยง่าย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมีข้อจำกัดในการเข้าตรวจค้น จับกุมต้องมีหมายค้น และไม่สามารถกระทำการได้ในเวลากลางคืน ซึ่งบางครั้งการตีความทางกฎหมายกรณีเหตุฉุกเฉินซึ่งหน้าก็เป็นเรื่องที่ไม่ชัดเจนนั้นในแง่การปฏิบัติในข้อเท็จจริง เพราะเมื่อเกิดกรณีมีปัญหาเจ้าหน้าที่ของรัฐเองอาจถูกฟ้องร้องดำเนินคดีได้

นอกจากนั้น เป็นกรณีพยานหลักฐานที่จะใช้ประกอบการดำเนินคดี ปรากฏว่าในทางปฏิบัติบางครั้งพยานหลักฐานสูญหาย หรือถูกทำลายโดยผู้กระทำผิดก่อนที่จะถูกเข้าทำการจับกุม กล่าวคือไม่สามารถทำการตรวจยึดได้ในทันทีทันใดหรือขณะถูกจับกุม ทำให้หลักฐานในการฟ้องอ่อนหากผู้ต้องหาต่อสู้คดี

2) อุปสรรค ปัญหาข้อขัดข้อง ที่เกิดจากระเบียบคำสั่งของกระทรวงมหาดไทย และกรมตำรวจ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า อบรมมุขบางอย่าง เช่น สถานบริการ มีขั้นตอนในการดำเนินการมาก การดำเนินการเพื่อให้อนุญาตล่าช้า ระเบียบ คำสั่ง มีมากไม่เป็นระบบเดียวกัน และไม่ค่อยสอดคล้องต่อเนื่องกัน การกำหนดระยะเวลาการรับผิดชอบ และเงื่อนไขการรับผิดชอบ บางครั้งไม่สามารถเป็นไปได้กับความเป็นจริงในทางปฏิบัติ เช่น ในเขตพื้นที่หากมีความผิดเกี่ยวกับแหล่งอบายมุขเกิดขึ้น สารวัตรใหญ่ซึ่งรับผิดชอบในพื้นที่จะต้องรับผิดชอบตลอด 24 ชั่วโมง ดังนี้ เป็นต้น

3) อุปสรรค ปัญหา ข้อขัดข้อง ที่เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ จากการศึกษพบว่า เกิดจากการเจ้าพนักงานตำรวจท้องที่ปล่อยปละละเลยไม่สนใจในการปฏิบัติหน้าที่ ส่วนหนึ่งเกิดจากความเกรงกลัวในอิทธิพลของเจ้าของแหล่งอบายมุข เกรงว่าหากเข้าทำการจับกุมแล้วจะเกิดผลกระทบต่อดำเนินงานหน้าที่การงานของตนเองงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น กล่าวพอสรุปได้ว่า เป็นการศึกษาปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้องในการบังคับใช้กฎหมายของผู้ที่กฎหมายได้กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้เป็นผู้บังคับใช้เพื่อควบคุมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งผลการศึกษสามารถสรุปได้ว่า อุปสรรค ปัญหาดังกล่าวเกิดจาก บทบัญญัติของกฎหมาย กระบวนการบังคับใช้อันเนื่องมาจากมีระเบียบ คำสั่งมากหลายขั้นตอน และสุดท้ายเป็นกรณี ปัญหาจากตัวผู้บังคับใช้กฎหมาย ซึ่งจากผลการศึกษานี้สามารถนำมาวิเคราะห์เทียบเคียงในกรณี การบังคับใช้กฎหมายกรณีการบุกรุกแม่น้ำปิง ซึ่งมีองค์ประกอบในการบังคับใช้ลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ ตัวบทกฎหมาย การบังคับใช้ ผู้บังคับใช้ กระบวนการในการบังคับใช้และเหตุในการบังคับใช้

วีระพงษ์ บุญญากาศ (2540) กล่าวไว้ในเรื่อง "อาชญากรรมทรัพย์สินกับความล้มเหลวในการใช้กฎหมาย" ไว้ว่า ความล้มเหลวต่อการบังคับใช้กฎหมายต่อ "อาชญากรรมทรัพย์สิน"

เนื่องด้วยความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ เป็นความผิดที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย ชาติ กระทรวงมหาดไทยจึงมีหนังสือเวียนด่วนมาก ที่ มท. 0204/260 ลงวันที่ 17 มกราคม 2527 กำหนดให้ฝ่ายปกครองเข้ามาเกี่ยวข้องในฐานะเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ควบคุมการสอบสวนด้วย แม้ว่านโยบายของกระทรวงมหาดไทย มุ่งปรับปรุงพนักงานสอบสวนในคดีเกี่ยวกับทรัพยากร ธรรมชาติก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วกลับส่งผลในทางตรงกันข้าม ต่อการบังคับใช้กฎหมายของคดีทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวคือ

1) การให้พนักงานฝ่ายปกครองเข้ามาเป็นพนักงานสอบสวนควบคุมการสอบสวนนั้น ก่อให้เกิดปัญหาต่อระบบอำนาจหน้าที่ อำนาจการบังคับบัญชา ซึ่งเท่าที่เป็นอยู่ยังไม่มี ความชัดเจน

2) การบังคับใช้กฎหมายในคดีทรัพยากร ขาดการประสานงานที่ดี

3) การสอบสวนคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรไม่มีการกำหนดรายละเอียดการ ประเมินผล

4) นโยบายเกี่ยวกับการสอบสวนความผิดในคดีทรัพยากรธรรมชาติมีความสลับซับซ้อน ยุ่งยากต่อการปฏิบัติแตกต่างจากการสอบสวนคดีอาญาทั่วไป

นอกจากนี้ ปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในคดีความผิดเกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การที่ประชาชนที่รู้เห็นไม่ยอมมาแสดงตนเป็นพยานซึ่งเป็นผลกระทบต่อ การบังคับใช้กฎหมาย เกี่ยวกับคดีความผิดด้านทรัพยากรธรรมชาติ จึงถึงเวลาแล้วที่จะต้อง หันมาแก้จุดที่เป็นปัญหาโดยตรง แทนที่จะมุ่งแก้ปัญหาเฉพาะปลายเหตุ มิฉะนั้นแล้วในอนาคต อันใกล้ ป่าไม้ในประเทศไทยอาจถูกบุกรุกทำลายไปจนหมดสิ้น

สรุป ในส่วนที่เกี่ยวข้องในการนำมาวิเคราะห์งานวิจัยในครั้งนี้ กล่าวคือเนื่องด้วย แม่น้ำปิง ที่ดินริมแม่น้ำปิง เป็นทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกับป่าไม้ ลักษณะของกฎหมาย ที่บังคับใช้และนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายเป็นลักษณะคล้ายคลึงกัน ความผิดที่เกิดขึ้นกับ ทรัพยากรเป็นความผิดที่ซับซ้อน รัฐจึงมีนโยบายให้มีหน่วยงานร่วมทำการแก้ไขปัญหา ร่วม บังคับใช้กฎหมาย ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการในการบังคับใช้กฎหมายกรณีการบุกรุกป่าไม้ มี ลักษณะที่เทียบเคียงเช่นเดียวกับกับกรณีแม่น้ำปิง ซึ่งถือว่าเป็นการจัดการในเรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติเช่นเดียวกัน